

**ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ КОНСТРУКЦІЇ ДЕЯКИХ СТАТЕЙ
КК УКРАЇНИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ЗАПОДІЯННЯ СМЕРТІ**

В ст. 3 Конституції України закріплено, що життя – найбільша соціальна цінність. Зрозуміло, що життя – це найвище благо, якому немає еквіваленту: його не займеш і не купиш. Зі смертю людина втрачає все: радості і печалі, зорі і заходи сонця, любов і ревності, обов'язки і права, багатство і бідність, насолоду різними гранями життя, саме буття...

Як відомо, заподіяння смерті людині ще з найдавніших часів поставлено під охорону кримінального закону. Однак до прийняття в 2001 році КК України в науці кримінального права постійно поставало питання: що розуміти під поняттям «вбивство» – лише умисне заподіяння смерті, чи і з необережності також? Адже як в КК УРСР, так і інших нормативних актах, які діяли на території України в різні історичні періоди, на законодавчому рівні поняття «вбивство» не закріплювалось, а серед вчених точились жваві дискусії щодо його змісту.

Так, М. К. Аніянц визначив, що протиправне, винне позбавлення життя – це вбивство незалежно від того, чи виражалась вина суб'єкта злочину в формі умислу чи необережності [1, с. 16]. На думку, А. А. Піонтовського вбивство – протиправне умисне або необережне позбавлення життя людини [2, с. 21].

По іншому трактував поняття вбивство М. Д. Шаргородський, який вказав, що вбивство – це лише «умисне неправомірне позбавлення життя іншої людини». Аргументуючи свою позицію, М. Д. Шаргородський вказав на декілька обставин. По-перше, він зазначив, що під терміном «вбивця» у повсякденному житті не розуміється особа, яка необережно позбавила життя іншу людину, і з кримінально-політичної точки зору недоцільно вживати поняття найбільш тяжкого злочину проти особи до випадків необережного діяння. По-друге, у кримінальному законодавстві багатьох зарубіжних держав термін, ідентичний слову «вбивство», застосовується тільки до найбільш тяжких випадків протиправного умисного позбавлення життя іншої людини. По-третє, науковець запропонував врахувати і те, що у філологічному значенні термін «вбивство», хоча і в дуже широкому його розумінні, вживається для позначення цілеспрямованих дій. Наприклад, досить часто можна почути таке: «вбити час», «убити карту» та багато подібних висловлювань [3, с. 36–38].

Тому, на нашу думку, справедливо, що законодавець в чинному КК України відтворив другу точку зору і визначив, що «вбивство – це умисне

протиправне заподіяння смерті іншій людині». При цьому, слід зазначити, що слово «вбивство» як окремий законодавчий термін вживається в п'яти статтях (115–119) Розділу II «Злочини проти життя та здоров'я особи» КК України.

Особливу увагу потрібно звернути на ст. 119 КК України під назвою «Вбивство через необережність». Якщо підставити наведене в ч. 1 ст. 115 КК України визначення в назву та у зміст ч. 1 ст. 119 КК України, то отримаємо: «умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині через необережність»[4, с. 2]. Абсурдність такого положення є очевидною і вимагає внесення змін у КК України найближчим часом, на чому вже неодноразово наголошували науковці.

В. К. Гришук визначає два можливі виходи з ситуації, що склалася: а) визначити в ч. 1 ст. 115 КК України вбивство як винне протиправне заподіяння смерті іншій людині, або б) змінити назву і текст ст. 119 КК України, виключивши з цього поняття «вбивство» та замінивши його на поняття «позбавлення життя», що, на думку вченого, видається доцільним. Тоді і в назві і в тексті ст. 119 КК буде використовуватися словосполучення «позбавлення життя через необережність», що цілком узгоджуватиметься з поняттям вбивства, закріпленим в ч. 1 ст. 115 КК України [5, с. 148].

На наш погляд, якщо вилучити з визначення поняття «вбивство» в ч. 1 ст. 115 КК України вказівку на форму вини, то взагалі існування в КК України ст. 119 стає непотрібним, адже в такому разі, всі випадки заподіяння смерті іншій людині, як вчинені умисно так і з необережності, будуть охоплюватись ст. 115 КК України. Цілком зрозуміло, що це суперечитиме принципу «справедливості права», адже вид і межі строку покарання, зазначені в санкції статті, будуть однаковими для осіб, які під час вчинення злочину діяли як умисно, так і необережно. Щодо пропозиції В. К. Гришука використати словосполучення «позбавлення життя через необережність» в ст. 119 КК України, то, на нашу думку, вона є спірною. Зазначимо, що термін «позбавлення» означає «забирати, віднімати щось у кого-небудь, залишати кого-, що-небудь без чогось, знищити», тобто «позбавити життя» означає «забрати життя, залишити кого-небудь без життя, знищити». Виникає питання – чи можна вважати особу, яку не вбили, але заподіяли таких тяжких тілесних ушкоджень, внаслідок яких вона буде прикута до ліжка в подальшому або в неї порушиться психічна діяльність через пережите, такою, що не позбавлена нормального життя, не знищеною? Запитання риторичне, тому, вважаємо, що в диспозиції ст. 119 КК України повинна бути обов'язкова вказівка на наслідок діяння, тобто – смерть, що дозволить уникнути розбіжностей у тлумаченні закону. Враховуючи вказане, підтримуємо пропозиції окремих науковців назвати ст.

119 КК України замість «Вбивство через необережність» – «Заподіяння смерті з необережності», відповідним чином виклавши і зміст її диспозиції.

Наступним, чому слід приділити увагу є той факт, що поняття «умисне вбивство» вживається в статтях 115–118 КК України. Оскільки законодавець в ч. 1 ст. 115 КК України встановив, що вбивство – це виключно *умисне* протиправне заподіяння смерті іншій людині, то вважаємо взагалі недоцільним вживати перед терміном «вбивство» слово «умисне», що дозволить уникнути дублювання вказівки на форму вини. Тобто, правильним буде виключити з назв та диспозиції статей 115–118 слово «умисне».

Таким чином, розглянувши законодавчі конструкції деяких статей КК України, що передбачають заподіяння смерті, та вказавши на окремі недоліки у них, ми обґрунтовано запропонували зміни, які, на нашу думку, повинні бути внесені у КК України найближчим часом.

Література

1. Анианц М. К. Ответственность за преступления против жизни по действующему законодательству союзных республик / М. К. Анианц. – М.: Юрид. лит., 1964. – 212 с.
2. Пионтковский А. А. Курс советского уголовного права / А. А. Пионтковский – М.: Юрид. лит., 1971. – Т. V. – 416 с.
3. Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья / М. Д. Шаргородский. – М.: Юр. изд-во Минюста СССР, 1948. – 512 с.
4. Маковецька Н. Є. Поняття вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща / Н. Є. Маковецька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 1. – 2009. – С. 1–11.
5. Гришук В. К. Вбивство через необережність за Кримінальним кодексом України 2001 року / В. К. Гришук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія ПРАВО. – 2002. – Вип. 1. – С. 147–153.

УДК 343.346

Мусиченко О. М., викладач,
Миколаївський інститут права Національного
університету «Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна

ЗРОЗУМІЛІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ

Нормативно-правовий акт – це передусім текст, зв’язна мовна одиниця, що утворюється за допомогою сукупності мовних засобів, які слід аналізувати на кожному з мовних рівнів. Для досягнення зрозумілості нормативно-правового акта необхідно дотримуватися певних правил на морфологічному, лексичному, синтаксичному рівнях.